

net. Hispanos detrahet de militia seculari ceteri ad sacerdotium non ordinantes, nec curiales qui non debent esse clerici. Hispanos vituperant ii, qui in forensi exercitatione versati sunt, vel ex militia aliqua, sive ex curialibus, ut ad sacerdotium vel ad minora officia veniant.

III.

INNOCENTII AD VICTORIUM EPISCOPUM.

I.

Sine metropolitani consensu episcopus non ordinetur.

II.

Qui cingulum militiae secularis habuit ad clericatus officium non veniat.

III.

Inter clericos episcopus audiat. Romani clerici ad alios episcopos non audeant dicere causas suas.

IV.

Mulierem viduam clericus non ducat uxorem.

V.

Alienum clericum nullus suscipiat.

VI.

Novatiani vel Montenses per manus impositionem suscipiantur. Qui de nostris ad illos fuerunt, et revocantur, longe pœniteant.

VII.

Diaconi non miscantur cum uxore.

VIII.

Monachus in clero non veniat, nec uxorem accipiat.

IX.

Curiales clerici non ordinentur.

X.

Velata si erraverit non accipiat pœnitentiam.

XI.

Consecratæ Domino non velatæ si nupserint pœniteant.

IV.

INNOCENTII AD EPISCOPUM (sic).

I.

Nullus bigamus clericus ordinetur.

II.

Qui ante baptismum uxorem habuit, et post baptismum aliam duxerit, bigamus est.

V.

INNOCENTII AD DECENTIUM.

I.

Ordo missæ ad pacem dare post quartam orationem.

II.

Nomina recitentur post commendationem offerentium.

III.

Non consignent infantes presbyteri nisi episcopi.

IV.

Omne sabbato jejunetur.

V.

Teneant presbyteri missam in urbe præsentem episcopo.

VI.

Sine jussu episcopi presbyter missæ teneat, in urbe præsentem episcopo.

VII.

Sine jussu episcopi vel alii manum ponant incrumenno.

VIII.

Omnes pœnitentes v feria de pascha reconcilientur.

IX.

Presbytero liceat visitare infirmum, et ungere chrisma, pœnitentem ægrotum non liceat ungere de chrisma.

VI.

C INNOCENTII AD AURELIUM EPISCOPUM.

Facile non imponatur manus Episcopo, ex laico non ordinetur.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBEI S. J.

Sequentes canones a synodo quapiam Romana ad Gallos episcopos jampridem missos ex aliquot manuscriptis codicibus primum in lucem extulit R. P. Sirmondus in appendice ad I tomum conciliorum Gallie, eosdemque Regius collector coniecit non suo loco in calcem XXXVII voluminis post indices cum tractatu de antiquis episcoporum promotionibus. Nos vero ejusdem clarissimi editoris conjecturam non improbabilem secuti, Innocentii primi epistolis subjecimus; cum ab eis nec decretorum, nec scriptiois forma abhorreat. Quo autem anno editi sint, plane non constat, etsi maximam, ut nemo non videt, antiquitatem præ se ferant.

EPISTOLÆ S. INNOCENTIO I ATTRIBUTÆ.

(D. Constant. Append. ad tom. I.)

MONITUM

IN QUATUOR EPISTOLAS SUBSEQUENTES.

1. Equator illis epistolis primam Nicephorus Callisti lib. xiii, cap. 34, integram, Glycas vero Annal. part. iv, nonnullis identidem resectis, mutilam Græce nobis transmisit; secundam autem et quartam solus Glycas ibid. pariter Græce asservavit: verum tertia tantum Latino ad nos pervenit, opera Baronii e Vaticano exemplari descripta. Idem Car-

dinalis ad ann. 407 epistolis illis quintam adjecti Honorii imperatoris ad Arcadium, quam e vetesti Guill. Birlotti Cardinalis codice eruerat.

2. His omnibus scriptiois ea communis est suppositionis nota, quod Joanni Chrysostomo superstitem ponant Eudoxium, quam triennio ante illum in partem defunctam esse, Socratis, Sozomeni, Marcellini, Prosperi, Zosimi, factorumque Græcorum testimonio constat. Sane cum illis conferendis non est Georgius Alexandrinus, quo auctore Leo Im-

p̄rator̄ cognomento Philoſophuſ, Cędręnuſ, Nicephoruſ alique poſteriorę Gręci vitam Eudoſię tribuſ annis produxerunt. Ad hæc, nulla p̄fodit hiſtoria, ſummam Imperatricis hujus in Arcadii animum poteſtatem atque gratiam ad mortem uſque tantillum immutatum eſſe : quod tamen in ſecunda et quarta epistoła ſingitur. Neque minus ab hitorica fide, quam ab eccleſiaſtico more abhorret quod in epistoła prima legitur, ubi poſt Chryſoſtomi mortem Innocentiuſ Arcadium et Eudoxiam a ſacramentorum perceptione ſegregare, Arſacium etiam poſt mortem ab episcopali gradu deicere, eademque pœna eos plectere, qui cum illo in ejus ordinatione communicarunt, ac Theophilum non excommunicatione tantum, ſed etiam anathemate percellere, et ab omni Chriſtianorum conſortio removeſcere narratur. Primo enim Romanos Pontifices cum principibus etiam hæreticis longe alia ratione gerere ſe conſueviſſe teſtes ſunt Liberii ad Conſtantium, Geſaſi, Symmachi, Anaſtaſii II et Hormiſdę ad Anaſtaſium imp. epistołæ. Deinde nec privato cuique pœnam adeo gravem imponere ſolent niſi monitionibus præmiſſis. Ubi vĕrō illę monitiones? Si has adhibere voluiſſet Innocentiuſ; Arcadii, qui vix deſeptem menses Chryſoſtomo ſuperſtes fuit, ante didiciſſet obitum, quam extremo illo remedio uti valuiſſet. Præterea ex ipſius Innocentii literis cęrunt eſſe eum totius cauſę Chryſoſtomi iudicium œcumenicę ſynodo ſervare. Quocirca is papa (*Innoc. epist. 5*) Theophilum, communionem cum ipſo non ſecus atque cum Joanne habere ſe teſtatur, iteratis literis hortatur, « ut ſi iudicio confidit, ſiſtat ſe ad ſynodum. » Item ad Conſtantinopolitanos ſcribens, « Cogitamus, inquit (*Epist. 7, n. 4*), quomodo œcumenicę ſynodus congreganda ſit, ut turbulenti motus Dei m̄tu tandem conquieſcant. » Et ipſius rogati Honorius imperator tertio ad Arcadium ſcripſit (*Epist. 9*), nullas intentans ei minas, ſed tantum obsecrans, « ut Theophilum Alexandrię episcopum, qui omnium malorum auctor eſſe dicitur vel nolentem ſe ſiſtere jubeat » ad ſynodum. Iſtud vĕrō dum cogitaret Innocentiuſ, Joannis primum, ac paulo poſt Arcadii mors interveniens congregandę ſynodo moras attulit. Neque tamen idcirco primum abjeit conſilium, neque etiam donec haberi p̄reſet deſiderata ſynodus, cum adverſariis Joannis omnino rupi pacem atque communionem, ſed eam intermiſit tantum ſiquis ſuſpenderit. Qua de re Palladius Viſis Chryſoſtomi ſcriptor ſub finem dialogi pag. 214 ita loquitur : « Scopuſ eccleſię Romanę iſte eſt, non communicare cum Orientalibus episcopis, præſer-

tim cum Theophilo, donec Dominuſ dederit locum univerſali ſynodo, quę putrefactis membris eorum qui hæc patiarunt medeatur. » Ubi Romanę eccleſię non iudicium, ſed *ſcopuſ* notatur ſeu conſilium, quo ſibi, donec ſynodus de hac re decidat, utendum cenſuit. Et vero Theophiluſ inter Alexandrinos antiſtitę recenſeri etiam a Romanis præſulibus nunquam deſiit. Idem dicendum de cæteris ejus ſociis, ſi excipiat Arſaciuſ, quem, Theodoro teſte (*lib. v, cap. 34*), Occidentis episcopi « ne ſalutare quidem dignati ſunt. » Verum cum Attico in ejus locum ſuffecto Innocentiuſ ipſe communionem ſuſpenſam tenere ſatis habuit, ad eam illi reddendam paratuſ, cum pactis conditionibus ſatisfeciſſet. Quocirca Maximiano episcopo eum amice roganti, ut pacificas ad Atticum literas mitteret, reſcripſit : « Communio ſuſpenſa reſtituitur demonſtranti cauſas, quibus id acciderat, jam eſſe deſerſas, et proficenti conditiones pacis impletas. » Et eum quidem, poſtquam nomen Joannis in ſacras tabulas retuliſſet, ab Occidentalibus ſuſceptum eſſe Theodoretuſ narrat.

5. Ex iis tamen, quę Theodoretuſ loco citato ſcribit, materiam et occasionem præbuiſſe videtur primę epistołę, adeoque et cæteris, quę cum prima ſic congruunt, ut earum omnium unum artificem eſſe nihil prope dubitemuſ. Nec obſtat quod cum Theodoretuſ de Arſacio, dum viveret narret, ſic ab ejus communicatione abſtruiſſe episcopos Occidentis, ut eum ne ſalutare quidem dignarentur et prima tamen epistoła eundem *poſt mortem*, non ante, ordine ſuo movet. Ab impoſtore enim, qui veritate continere ſe nequit, in eis etiam quę imitatur exprimeſcit, ſumma fides nequaquam expectanda eſt. Verum ex illo adjuncto, *etiam poſt mortem*, quod dedita opera inſertum eſſe apparet, tempuſ expiſcari licet, quo epistołę illę adornatę ſunt. Certe ſi publicę tum fuiſſent, cum Juſtinianoſ imperator undique conquireret exempla, quibus Theodoruſ Mopueſtenuſ etiam poſt mortem excommunicari licere probaretur, cum iſtud tam inſigne Arſacii *etiam poſt mortem* ordine ſuo non fugiſſet. Illud tamen in medium protuliſſe nuſquam legitur : quod non levi argumento eſt, etiam epistołę illas nuſquam tum, hoc eſt medio vi ſæculo, exſtiſſe. Sed et affectata illa locutio, *etiam poſt mortem*, non alia de cauſa videtur inſerta, niſi ut iis, qui Theodoruſ Mopueſtenuſ excommunicari volebant, ſaveretur. Unde conſpicere licet epistołę illas ipſo ſæculo ſexto, cum prædicta controverſia necdum ſopita eſſet, fuiſſe confectas.

EPISTOLA I.

Adverſus Arcadium, Eudoſiam, Arſacium ac Theophilum ſententia proferetur.

INNOCENTII ARCHIEPISCOPI ROMANI A AD ARCADIIUM IMPERATOREM.

1. Vox ſanguinis fratris mei Joannis clamat ad Deum contra te, o imperator, ſicuti quondam Abel juſti contra fratricidam Cain : et iſ omni modo vindicabitur. Nec id modo admisisti, ſed etiam pacis tempore perſecutionem magnam adverſus Deum et Eccleſiam ejus concitaſti. Ejecisti ex b episcopali

a Nicephorus hanc epistolam velut Arcadio, Attico ac Theophilo communem cenſuit. ſi quippe præmittit, Innocentium propterea quod legati, quos Conſtantinopolim miſerat, male habiti fuiſſent et indigne tractati, valde indignatum eſſe, et cum paulo poſt Joannis mortem didiciſſet, epistolam ad Arcadium, Atticum et Theophilum dedidiſſe, qua illos excommunicationi et excommunicationi ſubiicit. Tum hanc epistolam hujusmodi verbis conſcriptam eſſe notat : *Vox ſanguinis fratris mei Joannis*, etc. In ea tamen nullum eſt de Attico verbum. Sed obſervationi huic

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΝΝΟΚΕΝΤΙΟΥ ΠΡΩΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΕΡΩΝ ΑΡΚΑΔΙΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ.

1. Φωνή αίματος του αδελφού μου Ιωάννου βοά προς τον Θεόν κατά σου, βασιλεύ, ως ποτε Άβελ του δικαίου κατά του αδελφοκτόνου Καϊν, και παντί τρόπω έκδικηθήσεται. Ου μόνον και τουτο πέπραχας, αλλά και εν καιρῶ ειρήνης διαγωγόν μάχην κατά της του Θεου Έκκλησίας και των ιερών αυτού συνεστήσω. Έξέτισας τον μάχην της

quasi occurrere vellet, tota epistoła deſcripta, proxime ſubiicit : *Hęc Innocentiuſ pro Joanne fugitivo ſcripſit. Neque vero etiam Atticum, qui poſt Arſacium in magni illius (Joannis) ſedeſſe invenit (εξω αίτιας έπειτα) crimine abſolvit. Veram ut ea res composita ſit, hiſtoria ſuo loco oſtendet*, eccl. lib. xiv, c. 25, ubi pax reddita dicitur, ex quo Atticuſ Joannis mentionem in præſcriptionibus fieri juſſit.

b Apud Nicephor. hic omittitur τῆς έκκοπις, ſed infra n. 5 retineatur idem vocabulum.

sede sua, re non judicata, magnum totius orbis A
Doctorem, et una cum eo Christum persecutus es. Neque de illo ita queror (sortem enim atque hæreditatem consecutus est cum sanctis Apostolis in Dei et servatoris nostri Jesu Christi regno) : quamvis intolerabilis ea jactura sit; sed affligor propterea, quod primum de animarum vestrarum salute, deinde de eis, qui cum sapientissima et spiritali et divina doctrina et institutione ejus destituti sint, famem jam pati coguntur. Neque enim Constantinopolitana tantum ecclesia mellitæ hujus linguæ jacturam fecit, sed et viduata est omnis terra quæ sub sole est, amisso divino hujusmodi viro persuasionem unius mulieris, quæ hoc flagitium admitti permisit. Cæterum illa et præsentem hic pœnam et sempiternum posthæc supplicium, quod ei non ita multo post superventurum est, excipiet. Tametsi enim beatus Joannes, postquam fidem servasset, eosque qui fluctuabant confirmasset, vitam reliquit, in æterna tamen sæcula sempiternarum deliciarum et immortalis vitæ hereditatem consecutus est. Eudoxia autem, nova illa Dalila, quæ paulatim imposturæ novacula te rasit, sibi ipsi ex multorum ore induxit maledictionem, grave ^a et quod portari nequeat alligavit peccatorum onus, illudque prioribus peccatis suis superaddidit (*Jud. xvi, 19*).

2. Quamobrem ego minimus et peccator, ut cui magni apostoli Petri sedes credita est, segrego te et illam a perceptione immaculatum mysteriorum Christi Dei nostri. Sed et omnem episcopum aut clericum ordinis sanctæ Dei Ecclesiæ, qui ea vobis administrare aut tradere ausus fuerit ab ea hora, qua ^b vinculum quo vos ligo, notum vobis fuerit, dignitate sua excidisse [*decerno*]. Quod si ut homines potentes quemquam ad id vi adegeritis, et canones vobis a Servatore per sanctos Apostolos traditos transgressi fueritis; in tremenda judicii die comperietis primum quidem non parvum hoc vobis futurum esse peccatum, deinde nec quemquam ulla hujus sæculi dignitate tum adjuvari posse : sed animorum occulta erumpent et exhibebuntur ante conspectum omnium.

3. Arsacium autem, quem magni Joannis loco in sedem episcopalem ^c intrusistis, etiam post mortem ordine movemus cum episcopis omnibus, qui ^d consultum cum ipso communicarunt. Neque nomen illius sacræ in tabulis inscribatur : hoc enim indignum est honore, utpote qui episcopatum quodam adulterio pollut. Omnis quippe plantatio, quæ plantata non fuerit a Patre nostro qui est in cœlie, eradicabitur (*Matth. xv, 13*). Theophilum autem non modo dejectum ^e sede sua, sed etiam excommunicatione et anathemate multatum omnino a Christianorum consortio alienum declaramus.

^a Apud Glycam *portatuque difficillimum*. Magis placet quod *portari nequeat*, cum hunc locum expressum esse pateat ad imitationem hujus *Matth. xiii, 1*: *Alligant enim onera gravia et importabilia*.

^b Lab. ex Glyca Græco, τὸν πιμφθέντα σύνδεσμον.

^c Is Arsacius, qui fratri suo Nectario, tactis Evangeliiis, sponderat atque juraverat, se nullius unquam episcopatus ordinationem admitturum, uti

οἰκουμένης διδάσκαλον ἐκ τοῦ θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ ἀκρίτως, συνεπιδιώξας αὐτῷ καὶ τὸν Χριστόν. Οὔτε γὰρ οὕτως οὐδύρομαι περὶ ἐκείνου (οὗτος γὰρ τὸν κλῆρον ἔλαχε μετὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ βασιλείᾳ) κἄν ἀφόρητος ἡ συμφορὰ· ἀλλὰ θλίβομαι φροντίζων, πρῶτον μὲν τῆς σωτηρίας τῶν ὑμετέρων ψυχῶν, καὶ περὶ τῶν στερηθέντων καὶ λιμωζάντων τῆς ἐκείνου πανσόφου καὶ πνευματικῆς θείας διδασχῆς καὶ νοουθεσίας. Οὐ γὰρ μόνον ἡ Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησία ἐξημιώθη τῆς ἐκείνου μελετήτου γλώττης, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ ὑψηλὸς ἐχέρευσε ἀπόλειπασα τοιοῦτον ἔνθεον ἄνδρα, πειθηνίας μίᾳς γυναικὸς παραχωρησάσης τοῦτο γενέσθαι τὸ δραματούργημα. Πλὴν ἐπέβηται τὴν ἐντεῦθεν τιμωρίαν καὶ τὴν μέλλουσαν ἀτελεύτητον κόλασιν, οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας ἐπερχομένην αὐτῇ. Εἰ καὶ γὰρ ὁ μακάριος Ἰωάννης τὸν βίον κατέλιπε, τὴν πίστιν τηρήσας καὶ στηριξας τοὺς σαλευομένους, ἀλλ' εἰς ἀλάτους αἰῶνας τὴν ἀδαπάνητον τρυφὴν καὶ ἀθάνατον ζωὴν ἐκληρονόμησεν. Ἢ καὶ νῦν Δαλίλα Εὐδοξία, ἡ κατὰ μικρὸν τῷ ξυρῷ τῆς πλάνης ξυρήσασά σε, ἐπήγαγεν ἑαυτῇ κατάραν ἐκ πολλῶν στομάτων, δεσμεύσασα φορτίον ἁμαρτημάτων βαρὺ καὶ δυσβάστακτον, προσθεῖσα τοῦτο τοῖς πρῶν αὐτῆς ἁμαρτήμασι.

2. Διὸ ἐγὼ ὁ ἁλάτιστος, καὶ ἁμαρτωλὸς, ὡς πιστευθεὶς τὸν θρόνον τοῦ μεγάλου ἀποστόλου Πέτρου, ἀφορίζω σὲ τε κακίην τῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παντοῖον ἐπισκοπον, ἢ κληρικὸν ὄντα τοῦ τάγματός τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας τολμῶντας ἐπιχειρῆσαι καὶ μεταδοῦναι ὑμῖν, ἀφ' ἧς ὥρας ἀναγνώτέ μου τὸν παρόντα δέσμον, ὑπὸ καθαιρέσιν εἶναι. Εἰ δὲ βιάσθητί τινα, ὡς ἐξουσιασται, καὶ παρεξέλθητε τοὺς δοθέντας ὑμῖν κανόνας παρὰ τοῦ σωτῆρος διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, εἰσεθε ἐπιστάμενοι ὡς πρῶτον μὲν οὐ μικρὸν ὑμῖν τὸ ἁμάρτημα γινήσεται ἐν τῇ φοβέρᾳ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, οὔτε οὐ δύνησεται ἄξιωμα βιωτικὸν τινα ὠφελῆσαι· ἐκείνων δὲ τὰ ἐντὸς ἐκχυθήσονται πρὸς ὑπόδειγμα πάντων.

3. Ἀρσάκιον δὲ, ὃν εἰσηγήετε εἰς τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς ἀντὶ τοῦ μεγάλου Ἰωάννου, καὶ μετὰ θάνατον καθαιρούμεν σὺν πᾶσι τοῖς συγκοινωνήσασιν αὐτῷ προθέσει ἐπισκόποις. Οὐδενὸς μηδὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐγγραφῆσθαι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις· ἀνάξιός γάρ ἐστιν, ὡς μοιχεύσας τὴν ἐπισκοπὴν. Πᾶσα γὰρ φυτεία μὴ φυτευθεῖσα παρὰ τοῦ Πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἐκρίζωθήσεται. Προσθετέμεθα δὲ τῇ καθαιρέσει Θεοφίλου ἀφορισμὸν καὶ ἀναθεματισμὸν καὶ τελείαν ἄλλοτριωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ.

narrat Palladius pag. 94, quatuordecim post ordinationem mensibus exactis, mortuus est.

^d Verbum græcum προθέσει apud Glycam desideratur. Additum est dedita opera : ne hac sententia teneri viderentur et ii, qui cum Arsacio inviti communicarant. Etiam cum ipsius successore Attico plerosque omnes non sponte communicasse Palladius pag. 95 tradit.

EPISTOLA II.

ARCADII IMPERATORIS AD INNOCENTIUM PAPAM.

Α ΑΡΧΙΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΡΧΑΔΙΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΠΡΟΣ ΙΝΝΟΚΕΝΤΙΟΝ ΡΩΜΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ.

[*Ut se et Eudoxiam ab excommunicatione liberet.*]

Norunt omnes homines mentis compotes, commissa per ignorantem nec divinitus nec per leges puniri : sed neque quemquam alterius nomine pœnas luere. Quocirca hæc scripsi, ut mansuetudinem tuam certam redderem (cujus rei benignum Deum testem imploro), me nihil eorum cognitum ^a habuisse, quæ nostris antistitibus et clericis acciderunt, et damnationis ^b eorum prorsus esse insonstem. Cum enim eorum communione ^c sim usus, nihil causæ erat cur eos affligerem. Quod autem ad filiam tuam Eudoxiam attinet, scito me haud mediocres ab ea pro ratione delicti pœnas exegisse, ita ut præ hujusmodi mœrore et angustia, gravisimo correpta morbo decumbat. Cæterum obsecro ut nos a segregatione liberes, ac ne multipliciter punias. Nec enim ipse Dominus bis ob idem delictum percutit (*Naum* 1, 9).

EPISTOLA ^d III.

ARCADII IMPERATORIS AD INNOCENTIUM PAPAM.

Se insonstem esse eorum quæ in legatos ipsius aut in Joannem admissa sunt, eorum uectores a se punitos. Adeoque relaxet sententiam, qua se cum conjugate a sacris mysteriis arceat.

Omnino, o pontifex Dei, nequidquam [*Forte nil quidquam*] eorum, que in legatos ^e audacter perpetrata sunt, sciente me factum est : idque ex eo perspicui potest, quod eos a quibus illa orta sunt, severe ultus sum. Neque quod magnus ille Joannes depositus sit, ulla in me culpa ejus rei hæret, sed infelicibus episcopis, quod scilicet cum sacros canones prætenderent, judicium depositionis illius in sua ipsorum profana capita converterunt, quorum sermone nescio quomodo inductus, etiam ipse eorum sententiæ, quod utinam nunquam fecissem,

^a De iis, quæ cum legatis acta sunt, ita loquitur Palladius pag. 32 et seqq., ut Imperatoris eorum conscium esse non prodatur. Immo missos esse narrens, qui legatos pervertere conarentur; idne aulicorum Imperatoris, an Attici opera factum sit, nescire se fatetur. Unde magis ac magis manifesta est falsitas harum litterarum, quibus gravissima pœna puniuntur Arcadius ob ea quæ legati passi fuerant; cum hæc se, ipso conscio, passos esse ne illi quidem affirmare possent. Idne cum potentissimo imperatore egisse credendus est sapientissimus pontifex, quod quemvis judicem cum tenuissimo quoque homine agere puderet? cum quemlibet nisi convictum vel confesum puniri, leges velent.

^b Neque ista cum Palladii narratione consentiunt, ex qua omnia tum per vim, nullo antecedente iudicio, gesta esse planum est.

^c Quomodo dici possit Arcadius eorum usus esse communionem, qui nec ipsum salutare, immo nec urbem regiam ingredi, uti testis est Palladius p. 32, permitti sunt?

^d In hac epistola repetitur, quod jam in antecessensum.

Πάντες ἄνθρωποι ἴσασι οἱ εὐφρονούντες, ὅτι περὶ τὰ κατὰ ἄγνοιαν γινόμενα, οὔτε θεός, οὔτε νόμοι κολάζουσιν· ἀλλ' οὐδὲ τις ὑπὲρ ἑτέρου δίκην εἰσπράττεται. Ὅθεν ταῦτα γέγραφα πληροφορῶν τὴν ὑμετέραν πραότητα, ὡς ἐπιμαρτυροῦντος τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, οὐκ ἔγνω τι τῶν συμβάντων τοῖς ἡμετέροις ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς, ἀλλ' ἀθῶός ἐμι τοῦ κρίματος αὐτῶν. Εἰ γὰρ ἦμην συμμετοχὸς αὐτῶν, εἰς τοῦτο οὐκ εἶχον τοῦτους κακῶσαι. Περὶ καὶ τῆς σῆς θυγατρὸς Εὐδοξίας γινώθι, ὅτι καὶ αὐτῇ ἀνταπέδωκα κατὰ τὸ σφάλμα αὐτῆς οὐ μετρίως, ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης λύπης καὶ θλίψεως ἐν ἀβρώστια βαρυντάτῃ κατακίεσθαι αὐτήν. Παρακαλῶ λοιπὸν, ἵνα τοῦ ἀφορισμοῦ λύσῃς ἡμᾶς, καὶ μὴ ἐκδικήσῃς πολλαχῶς. Οὐ γὰρ πατὰ· ξει κύριος δις ἐπὶ τὸ αὐτό.

assensus sum. Quo fit ut ipsi magis in culpa sint. Ex quibus et qui adhuc hic exstant, Acacium et Severianum, et eos qui sceleratum Theophilum secuti sunt, ut quanta maxima celeritate, comprehendere ^f jussimus, et eos qui illic sunt, ut pœnas dent ausibus suis debitas. Nobis autem placet paterna humanitas tua : neque deseras nos expertes mysteriorum incontaminatorum. Tunc etiam filiam tuam Eudoxiam quæ peccaverit ultus sum, quæ etiam ex his gravissimo morbo correpta in lectulo decumbit. Ne igitur sæpius pœnas sumas, o reverendissime pater : neque enim Dominus in eadem bis pœnas sumit, ut scriptum est (*Naum* 1, 9, sec. LXX). Ubi autem erit pœnitentiæ ^g bonum, nisi iis quos pœniteat venia tribuatur? Igitur si nos quidem ex pœnitentibus non essemus, merito aditus ad veniam clauderetur : et si accusavimus et condemnavimus nos ipsos ab iis quæ male egimus; ne bono quidem pœnitentiæ, quod quidem venia est, excidamus.

dente scriptum erat. Quocirca opus esse suspicamus hominis otiosi, qui stylum exercere voluerit.

^e Quemadmodum Chrysostomus statim atque ab ecclesia sua primum ejectus est, ad Innocentium epistolam 1, n. 5, scribens, omnia quæ impie tum patrata fuerant, præter sententiam Arcadii gesta esse testatus est : ita etiam quidquid subinde adversus legatos actum est, *segnem Arcadium* latuisse Nicephorus lib. xii, cap. 53, scribit.

^f Quam impudenter hic mentiatur harum litterarum architectus, probat ipsius Arcadii rescriptum, quod Atticus, *neminem Orientalem secum communicare* iniquo animo ferens, ab hoc imperatore obtinuit, in quo scilicet, teste Palladio pag. 95, sanciebatur : *Si quis episcoporum non communicat cum Theophilo, Porphyrio et Attico, Ecclesia quidem deiciatur, et a propriis facultatibus abigatur.*

^g Vere pœnitenti faculum illud agendum erat, ut Joanni honor inique sublatus restitueretur. At vix circa annum 415, hoc est post Joannis mortem annis novem, impetravit Innocentius, ut sanctissimi hujus pœnitentis nomen in sacras tabulas referretur.

EPISTOLA a IV.

INNOCENTII PAPÆ AD ARCADIIUM IMPERATOREM.

Α ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΝΝΟΚΕΝΤΙΟΥ ΠΟΜΠΕΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΠΡΟΣ ΑΡΚΑΔΙΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ.

Arcadium solvit, et sacrorum mysteriorum perceptionem ei permittit.

Studium vestrum Dei voluntati consentaneum, quod propter ipsius nomen ostendistis, probavi. Quapropter a sacris vinculis soluti, ad symbola dominica confirmatis animis accedite.

Ex genuinis Innocentii epistolis 19, 21, 22 et 23, falsitas hujus, adeoque antecedentium, plane convincitur. In illis enim pacem is papa petentibus non temere, sed non nisi præscriptis conditionibus, iisque completis, reddere probatur. Ex illis quidem conditionibus hæc præcipua erat, ut Joannis nomen in sacras diptychas restitueretur. At nunc nec de

Ἀπειδείκμων ὄρων τὴν κατὰ Θεὸν σπουδὴν, ἥνπερ διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀνεδείξασθε. Ὅθεν τῶν ἱερῶν δεσμῶν ἀνεθίντες, ἐν τοῖς δεσποτικαῖς συμβόλοις προσέλθετε ἐρρωμένοι.

Joannis nomine, nec de cæteris episcopis ipsi ad dictis, qui crudelissima exsilia velut Arcadii auctoritate patiebantur, nihil curat. Ita pontifex, cujus laudant majores nostri sapientiam non minus in restituenda, quam in auferenda personis augustis communiōne, imprudens fingitur.

JAC. SIRMONDI NOTÆ POSTHUMÆ.

IN EPIST. II, AD VITRICIUM.

De epistola in generali.

Sancti Victricii Rothomagensis episcopi et confessoris Christi egregias admirandasque virtutes et merita brevi compendio explicat, qui Victricium olim Viennæ apud S. Martinum viderat, Paulinus Nolanus, duabus ad eundem epistolis, sed præcipue 28. Huic nunc Innocentius expetitam ab eo mittit formam ecclesiasticæ disciplinæ, quæ in Romana Ecclesia servabatur, ut hæc tum ipse, tum ipso insinuante vicini etiam episcopi, in propriis ecclesiis consecutentur, atque hunc quasi didascalum et monitorem habeant. Sic enim rectius opinor in quibusdam exemplaribus legi, quam ut in aliis didascalum.

Num. 2, *Incipiamus igitur.*

Quæ restant præfationis hujus, cum tota epistolæ conclusione, et cum primis novem, tertio dempto, capitulis, omnia decerpta sunt ex epistola 4 Siricii papæ, quam ex synodo Romanâ scripsit ad Africanos, quæque inserta legitur in actis concilii Tellenis: nisi quod brevius apud Siricum expressa sunt capitula, quæ diffusius hoc loco digeruntur.

Cap. 3, n. 6, *sicut synodus statuit.*

Synodum nempe Nicenam significat, cujus canone 18, ut a Julio papa profertur in epistola ad Orientales, hæc leguntur: *Cujus, apostolicæ sedis, dispositioni omnes majores ecclesiasticas causas, et episcoporum judicia, antiqua apostolorum, eorumque successorum, atque canonum, auctoritas reserbarit.*

Cap. 8, n. 11, *venientes a Novatianis.*

Qui a Novatianis et Donatistis ad Ecclesiam veniunt, baptizandi non sunt, utpote jam rite baptizati, sed per manum impositionem confirmandi. Quod de Novatianis quidem seu Catharis, sanxerat synodus Nicæna can. 8 et Constantinopolitana can. 7. De Donatistis vero, qui Montenses Romæ appellabantur, indicat, ut aliis supersedeam, canon synodi Carthagenensis Africanæ insertus c. 24. Atque hi nimirum semel ab istis baptizati, sine mora, cum veniunt suscipiendi sunt. Qui vero ad illos a catholica trans-euntes iterum baptizati sunt, hi si redeant, non nisi post diuturnam poenitentiam admittendi: quam ad diem usque mortis produci statuerat synodus Valentiana c. 3. Donatistas rebaptizare solitos, omnes consentiunt; de Novatianis testatur Ambrosius in libris de poenitentia, Hieronymus in libello de hæresibus: *Novatianus, inquit, Romæ Novatianum dogma instituit, nolens apostatas suscipere, et baptizatos baptizatos.*

Cap. 11, n. 14, *ab imperatore præcipitur.*

Huc pertinet lex Honorii ante annos quinque lata Cod. Theod. de decessionibus c. 13, qua curiales, qui clero se manciparant, distinctis ordinibus gradibus præcipit vel cûbiæ reddi, vel alios pro se restituere, aut facultates suas tradere: *Si qui, in-*

quit, ex secundo patris nostri consulti curiam relinquentes, clericorum se consortio manciparunt, si jam episcopi vel presbyteri aut diaconi esse meruerunt, in sacris quidem et secretioribus Dei mysteriis perseverent, sed aut substitutos pro se curiæ offerre cogantur, aut juxta legem dudum latam tradant curiæ facultates. Residui omnes, lectores, subdiaconi, vel hi clerici quibus clericorum privilegia non debentur, debitis mox patriæ muneribus præsententur.

Ibid. ipse nobiscum.

Romæ fuisse Victricium prior etiam Paulini ad ipsam epistola confirmat: Innocentio pontifice, anno, ut opinor, superiore, Romam venisse hic locus ostendit. Paulinus: *Nam et inde, inquit, tristitia amaritudinem duxeramus, quod ex Urbe ad nos, sicut sperabamus, brevi itinere non venires, qui ad Urbem per tanta terrarum spatia perveneras.*

IN EPIST. VI, AD EXUPERIUM.

De epistola in generali.

Respondet ad inquisitiones Exsuperii episcopi, studium ejus continentans, quod de dubiis ad sedem apostolicam referret. Multus in Exsuperii Tolosani laudibus et frequens est S. Hieronymus, ut in epistola 4, ad Rusticum: *S. Exsuperius, inquit, Tolosæ episcopus, esuriens pascit alios, omnemque substantiam suam Christi visceribus erogavit. Nihil illo ditius, qui corpus Domini castro vinctus, sanguinem portat in vitro. Hujus tu e vicino seclare vestigis.* Et in epistola 11, ad Ageruchiam: *Non possum absque lacrymis Tolosæ facere mentionem, quæ ut hucusque non rueret, sancti Exsuperii merita præstiterunt.* Exstant et Hieronymi ejusdem ad Exsuperium epistolæ tres, libris singulis præfixæ commentariorum in Zachariam prophetam, quos Exsuperio nuncupavit, Arcadio Aug. vi, et Anicio Probo cons., hoc est anno post hanc Innocentii epistolam proximo, cum Exsuperius Sisinnium diaconum suum, ad largiendas monachis elemosinas in Palestinam Ægyptumque misisset.

Cap. 1, num. 2, ad verba Siricii episcopi.

In epistola ad Himerium Tarracnensem c. 7. Quo loco Siricius suam in sacerdotes ac levitas incontinentes sententiam ita dirigit, ut eos qui se ignorantia extenus lapsos dolerent, et continentiam in posterum sponderent, manere in officijs suis permittat, sed altiorē ad gradum cœli prohibeat: eos vero, qui se veteris legis exemplo defendere conarentur, omni ecclesiastico honore privandos statuat. Innocentius priorem poenitentiam in eis decrevit, qui Siricii constitutionem ignorarint: posteriorem in eos qui cognitæ non paruerint. Contprehendi autem etiam episcopos hæc lege, Siricii sub finem verba declarant.

Cap. 2, n. 6, *Novatiani asperitatem,*

Novatianorum hæresis fuit, ut Eplphanus hæresi 59 docet, nullam eos qui post baptismum lapsi

sunt consequi veniam posse. Quare pœnitentiam A denegarunt, omnemque illius mentionem ex conventiculis suis exploserunt. Theodorētus lib. iii de Hæreticis subtilis, c. 6, καὶ καταλῶς τὸν τῆς μετανοίας τὸν οὐκ εἶλον ἐπιλόγων ἐπορίζουσι λόγον. Quamquam ego ab his in Ecclesia catholica, longissime aberant si, qui non dubitabant posse omnes per pœnitentiam recuperare gratiam quam perdididerant, etsi nonnullis interdum, ut indignis, pacem in exitu tantum vite poscentibus, negandam censerent; hoc tamen ipsum, quod Novatianæ asperitatis simile videbatur, illi et quilibet in exitu poscenti communionis gratiam tribul placuit, juxta canonem 13 synodi Nicænæ.

Cap. 4, n. 10, non habent latētia.

Quam causam hic affect, cur viri adulteri non perinde ardeantur a communione ut feminae, eandem universæ de criminosis omnibus, qui latenter ad communionem obrepunt, prodit Augustinus in homilia 1: Nemo, inquit, arbitretur propterea se consilium salutiferæ hujus debere pœnitentiæ contemnere, quia multos forte advertit et novit ad sacra altaris accedere, quorum talia crimina non ignorat. Nam plerique propterea nolunt alios accusare, dum se per illos cupiunt excusare. Plerique autem boni christiani propterea tacent et sufferunt alia peccata quæ noverunt; quia documentis sæpe decurrunt, et ea quæ ipsi sciunt, iudicibus ecclesiasticis probare non possunt. Quamvis enim veritas sint quedam, non tamen iudici facile credenda sunt, nisi veris indiciis demonstrantur. Nos vero a communione prohibere quemquam non possumus, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo, sive sæculari, sive ecclesiastico iudicio, nominatum atque convictum.

Cap. vii, n. 13, Cætera autem.

Pseudepigraphi libri sub horum nominibus plurimi olim circumferēbantur, ut Matthiæ Evangelium, de quo Origenes in Lucam, et Eusebius lib. iii Historiæ, ejusdemque traditiones παραδόσεις, quarum meminit Clemens Alexandrinus lib. ii et vii Stromatum; Jacobi minoris Evangelium; Petri πρώτης, ἀναγγελίον, κήρυγμα, ἀποκάλυψις, καὶ χριστός; quos omnes commemorat Hieronymus in scripturis eccles. c. 1: Libri autem, inquit, et quibus unus actorem ejus inceditur, aliis Evangelium, tertius prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus iudicii, inter apocryphas scripturas reputantur. Joannis actus, Andreæ item actus et Evangelium. Thomæ denique Evangelium, actus, et Apocalypsis. De quibus, aliisque id genus, Gelasius in synodo Romana.

IN EPIST. III. AD SYNODUM TOLOSANAM.

In titulo, Toletana synodo.

Ambigui esse tituli epistolam monuimus. Quod si Tolosanæ synodo scriptam fuisse constaret, absurdum nihil foret discussas in synodo Galliæ Hispanienses causas fuisse, cum tractatas meminerimus in Taurinensi Gallicanæ. Sed dubium non videtur, quin scripta sit ad episcopos Hispaniæ, post synodum quidem Toletanam, de rebus tamen in ea gestis, vel postea consecutis. Idque ut mihi persuadeam ducor argumento non levi, quod c. 6 exponitur. Quare antiquam inscriptionem epistolæ restituendam censeo, ut in Toletano synodo legatur.

Cap. 1, n. 2, propter Galliciorum communionem.

In synodo Toletana Symphosius et Diocletianus cum

allis, ut Marcianus in Chronico refert, & Gallæta episcopis, damnata Priscilliani hæresis, recepti fuerant in communionem, retentis honoribus quos habebant. Quod non probantes Bæticis et Carthaginienses, a cæteris episcopis, qui eos receperant, desciverunt. Dari ergo vult operam pontifex, ut qui desciverunt, ad communem pacem revocentur.

Ibid., illius Luciferi.

Calaritani apud Sardinia episcopi, qui schismatis in Ecclesia huctor fuit, cum episcopos in synodo Ariminensi lapsos quamvis respicentes recipi nollet, ab iisque se qui eos receperant segregavit. Sulpitius Severus: Lucifer in tantum eos qui Arimini fuerant condemnavit, ut se etiam ab eorum communione seceverit, qui eos sub satisfactione vel pœnitentia recepissent.

Cap. 2, n. 5, Rufinus atque Minicius.

Synodus Nicæna can. iv episcopum ab episcopis provinciæ cum metropolitani auctoritate fieri jubet. Contra hunc canonem commiserant Rufinus et Minicius, quorum uterque sine conscientia metropolitani, aller etiam in aliena provincia, episcopos ordinant. Quare et in usurpatores animadverti oportere sit, et ab his temere ordinatos honore carere quem adepti sunt, juxta canonem 6 synodi ejusdem, quo cautum est, eum qui præter sententiam metropolitani factus fuerit episcopus, episcopum esse non debere.

Cap. 3, n. 6, Joanne episcopo.

Joannes hic synodo Toletanæ redēntes ab hæresi recipienti per vicarios consenserant: postea subduxisse se, et contra sententiam suam venisse forebatur. In hunc ergo, aque in alios qui a communionis consortio cessasse videbantur, plenius inquiri, deprehensosque, si ad concordiam redire abuuant, excommunicari jubet.

Cap. 4, n. 7, de ordinationibus.

De iis qui prava consuetudine in Hispania ex diversis generibus hominum, quos canones a cleri gradibus excludunt, creati hæctenus fuerant episcopi, propter illorum multitudinem non sic indulget, ut proposita vitiose deinceps ordinatis ordinantibusque pœna, in posterum abstineri præcipiat.

Cap. 5, n. 8, in locum patruini.

Discrepant inter se rerum Hispanicarum scriptores, ejus sedis episcopus fuerit Patruinus, qui concilio primo Toletano præfuit. Alii enim Toletanum antistitem fuisse conjiciunt, alii Bracarensem, alii neutram illorum sententiam satis firmam putant. Ex hoc loco apparet, quod in mentem illis non venerat, Emeritensem episcopum fuisse, cui jam defuncto Gregorius hoc tempore successerat.

Cap. 6, n. 9, per sententiam decernitis.

Manifestum est alludi ad decretum synodi Toletanæ, quod in ejus actis primo loco positum est his verbis: Patruinus episcopus dixit: Si placet, communi consilio decernamus, quid ab omnibus episcopis in ordinandis clericis sit observandum. Mihi autem placet, constituta primitus concilii Nicæni perpetuo esse servanda, nec eis esse recedendum. Episcopi dixerunt: Hoc omnibus placet. Quæ cum ita sint, liquet profecto Innocentium hoc loco alloqui episcopos qui Toletano concilio affuerant, ac proinde synodo Toletanæ inscribi epistolam debere, ut dictum est.

ANNO DOMINI CDXVII.

ZOSIMUS PAPA.

PROLEGOMENA.

NOTITIE BIOGRAPHICÆ.

I.

(Ex libro Pontificali, Labb. t. II Concil.)

Zosimus natione græcus, ex patre Abrahamio, sedit

annū unum, menses duos, dies undecim. Hic constituit multa in Ecclesia. Et constituit ut diacones lævas tectas de pallis [Al. palleis] linostimis haberent. Et per parochias concessit licentiam benefi-